

LUONNOSpöytäkirja METSÄNEUVOSTON KOKOUS 3/2021

Aika: 29.9.2021 klo 9.00–11.00

Paikka: Etäyhteyksin

Osallistujat:

Jari Leppä, MMM, pj.

Krista Mikkonen, YM, 1. vpj.

Marjaana Liukko, Suomen 4H-liitto

Stefan Borgman, METO - Metsäalan Asiantuntijat ry

Tarja Haaranen, YM

Paloma Hannonen, SLL

Heljä-Sisko Helmisaari, Helsingin yliopisto

Jukka Sippola, Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry

Jyri Inha, VM

Kirsi Joensuu, Suomen Metsäyhdistys ry

Eki Karlsson, Suomen Latu ry

Marja Kokkonen, MMM

Jari Kostama, Energiateollisuus ry

Kai Merivuori, Sahateollisuus ry

Tuula Paakkala, MMM, 3. vpj.

Marko Mäki-Hakola, MTK r.y.

Juha Niemelä, Metsähallitus

Matti Mäkelä, Metsäteollisuus ry

Matti Peltola, Koneyrittäjät ry

Ilari Pirttilä, Metsämiesten Säätiö

Eeva Primmer, Suomen ympäristökeskus

Mai Suominen, WWF Suomi

Petri Salovaara, Suomen Partiolaiset - Finlands Scouter ry

Sari Tasa, TEM

Leena Paaskoski, Lusto

Jari Varjo, Suomen riistakeskus

Joel Karlsson, MMM

Satu Rantala, MMM, sihteeri

Asiantuntijat:

Niina Riissanen, MMM

Jorma Jyrkilä, SMK

Peter Kullberg, Syke

Mikko Vastaranta, UEF

Katja Matveinen, MMM

Annukka Kimmo, MMM (9.30–)

Teppo Säkkinen, TEM (10.15–)

Päivi Kari, MMM

Josefiina Tiainen, MMM

Janne Impiö, MMM (10.25–)

Jukka Ihanus, TEM (10.05–)

Antti Heikkinen, YM (10.00–10.37)

Reima Sutinen, TEM

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja ministeri Leppä avasi kokouksen klo 9.03. Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

2. Metsäneuvoston edellisen kokouksen pöytäkirja (liite 1)

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Ministerien ajankohtaiskatsaukset

Kuultiin ministeri Lepän ja ministeri Mikkosen ajankohtaiskatsaukset ja merkittiin ne tiedoksi.

Ministeri Leppä toi esille ajankohtaisia EU-asioita. EU-metsästrategia julkaistiin heinäkuussa. Suomen kanta tuli julkiseksi 17.9.2021. Suomi näkee EU:n metsästrategiassa paljon hyvää. Metsiin liittyvät ilmasto ja biodiversiteettinäkökulmat ovat hyvin mukana strategiassa. Metsien ja metsäsektorin kokonaispotentiaali ja kestävyuden taloudelliset ja sosiaaliset ulottuvuudet olisivat kaivanneet vielä tasapainoisempaa lähestymistä strategiassa, jotta kokonaiskestävyyttä pystytään pitämään esillä.

EU:n perussopimuksissa ei ole määritelty oikeusperustaa EU:n yhteiselle metsäpolitiikalle. Valtioneuvoston EU selonteossa otetun kannan mukaisesti metsäpolitiikan tulee olla jatkossakin EU:ssa kansallisen päätäntävällän piirissä, koska jäsenvaltiot ja niiden olosuhteet ovat erilaisia. Tästä periaatteesta on myös strategian ehdotusten jatkovalmistelussa pidettävä kiinni.

Komission tavoin Suomi haluaa edistää puurakentamista sekä pitkäkestoisten puutuotteiden osuutta. Myös erilaisten lyhyt- ja pitkäikäisten puupohjaisten tuotteiden roolit tulisi tunnistaa ja nähdä osana kokonaisuutta nyt ja tulevaisuudessa. On tärkeää, että teollisuuden toimintaedellytykset ja investointimahdollisuudet ja -varmuus uuteen kestäväan tuotantoon säilyvät ja vahvistuvat. Hiilineutraalius, jota haluamme, vaatii puuhun pohjautuvaa tuotantoa.

Uusien metsien kestäväan hoitoon ja käyttöön liittyvien kriteerien ja indikaattorien tulisi perustua tieteelliseen tietoon ja yleiseurooppalaisen tärkeään Forest Europe metsäministeriprosessissa tehtävälle työlle.

Biodiversiteetin ja ilmaston kannalta Suomi ymmärtää tarpeen kehittää hiilirikkaiden suometsien ja turvemaiden kestäväan hoitoa ja käyttöä ja haluaa korostaa turvemaiden metsätalouden merkitystä koko yhteiskunnalle ja alueellisesti. Ilmastonmuutoksen hillintää edellyttää päästöjen vähentämisen lisäksi hiilivarastojen ja -nielujen pitkäjänteistä vahvistamista. Metsien sopeutumiskykyä ilmastonmuutokseen ja tuhoihin, sekä kykyä hillitä ilmastonmuutosta tulee edistää metsien kestäväan hoidon ja käytön, metsien monikäytön sekä suojelun ja ennallistamisen avulla tukeutumalla tutkimukseen, tietoon ja seurantaan.

Suomi tukee tietopohjaista päätöksentekoa, ja edistää metsävaratiedon avointa saatavuutta. Metsien tilasta kertovan tiedon tulisi olla helposti saatavilla, ja yhteistyötä raportoinnin harmonisoimiseksi tulee jatkaa. Tiedonkeruun ja analysoinnin tulee perustua kansallisiin metsäinventointeihin sekä muuhun metsäntutkimukseen mukaan lukien monimuotoisuustutkimus. Strategia ehdottaa EU:n laajuista metsien seurantakehystä. Leppä painotti, kuinka Suomen mielestä komission olisi tärkeää tunnistaa olemassa olevien kansallisten metsäohjelmien tai strategioiden rooli metsiin liittyvien tavoitteiden edistämässä.

Maankäyttösektori ja erityisesti metsät ovat olleet Suomelle aina keskeinen kysymys ilmastopolitiikassa. 55-valmiuspaketin pääpainon pitää olla päästöjen vähentämisessä. Nieluilla on tärkeä, mutta rajallinen rooli hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamisessa.

Komission esitys on Suomelle pääosin kohtuullinen. Komission ehdotuksessa kaudelle 2021-2025 nykyisen asetuksen mukainen laskentajärjestelmä säilyy. Myönteistä on, että komissio on selvittänyt Suomelle myönnettyä erillisjousta. Tämä on tärkeä säilyttää jatkoneuvotteluissa.

Suomi ja muut metsäiset jäsenvaltiot ovat pitkään viestineet komissiolle, että maankäyttösektorin laskentaa ja raportointia tulisi selkeyttää. Viestimme on kuultu. Komissio esittää siirtymistä raportoituihin päästöihin ja poistumiin vuodesta 2026 alkaen. Näin maankäyttösektorin raportointi edustaa todellisia luonnontieteellisiä nieluja ja päästöjä.

Komissio on esittänyt EU:lle yhteiseksi nettonielutavoitteeksi -310 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia, josta Suomen osuus on -17,8 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuonna 2030. Nämä ovat kunnianhimoitua riittäviä.

Suomen kannan määrittämisestä on käyty tiiviitä keskusteluita viime viikkojen aikana.

Kansallisista asioista Leppä nosti esiin seuraavat teemat:

- Myrskytuhot ovat merkittäviä ennen kaikkea Kainuussa. Kaikilla metsänomistajilla ei valitettavasti ole ollut vakuutusurva kunnossa. Ilmaston muuttuessa tuhoihin varautuminen tulee aina vaan tärkeämmäksi. Ilmastotyö on sekä ilmastonmuutoksen hallintaa kuin myös monella tapaa siihen sopeutumista.
- Maankäyttösektorin ilmastotoimia edistetään. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä on lisärahaa metsänkäsittelymenetelmien kehittämiseen ja joutoalueiden metsitykseen. Joutoalueiden metsitystukeen ehdotetaan huomattavaa lisäystä kuluvaan vuoteen verrattuna. Metsitystuki on otettu hyvin vastaan.
- Ilmastotoimiin liittyvällä mittavalla Hiilestä kiinni -rahoitushaulla rahoitettavaksi haetaan tutkimustietoon perustuvia käytännönläheisiä hankkeita, joilla jalkautetaan maa- ja metsätalouden ilmastotoimia sekä edistetään ilmastonmuutoksen sopeutumista ja riskienhallintaa. Teemana ovat erityisesti paikallinen ja alueellinen ilmastotyö ja hiilimarkkinoiden kokeilut.
- Loppuvuodesta 2021 tullaan avaamaan myös Suomen kestävä kasvun ohjelman (RRF) hankehaku. Haettavissa hankkeissa voidaan muun muassa kehittää uusia monilähdetietoa soveltavia menetelmiä ja teknologioita ja parantaa käytettävissä olevaa tietoa.
- Ilmastoasioiden rinnalle haluan nostaa myös monimuotoisuudesta huolehtimisen. Siihen on metsäalalla tahtoa ja monimuotoisuustyötä myös tehdään todella paljon. On syytä myös viestiä tästä työstä laajasti ja selkeästi, jotta tehdyt toimet saadaan näkyviksi ja hyvällä esimerkilläkin voidaan vaikuttaa.
- Metsästrategian uudistaminen on alkanut. Prosessi on meille merkittävä, mutta niin kansallisena kuin kansainvälisenäkin mahdollisuutena myös haastava tehtävä. Tavoitteena on, että meillä on kokonaiskestävyyttä tasapainoisesti tavoitteleva strategia esitettävänä metsäneuvostolle ensi vuoden päättyessä. Nykyisen strategian arviointihanke on käynnissä ja saamme jo seuraavassa kokouksessa kuulla arvioitsijoiden näkemyksiä.

Lisäksi Leppä totesi puumarkkinoiden toimineen vilkkaasti ja raaka-ainetta saadun. Jatkuvasti kehitetään myös uusia tuotteita, joilla korvataan fossiilipohjaisia tuotteita. Puuperäisillä tuotteilla on valtava merkitys taloudellemme.

Ministeri Mikkonen totesi puheenvuoronsa aluksi, että parhaillaan tapahtuu paljon metsiin liittyvää EU-tasolla ja kansallisesti myös ympäristöministeriön näkökulmasta. Hän totesi ensi vuoden budjettiesityksen turvaavan monimuotoisuutta ja suojelua. Vapaaehtoista suojelua on voitu lisätä myös Pohjois-Suomessa. Tämän hallituskauden lisäpanostukset ovat mittavat. Hän mainitsee esimerkkinä tämän kauden suurimman yksittäisen metsiensuojelukohteen eli 700 hehtaarin yhteismetsän suojelun Utsjoella. Helmi, jonka fokus on elinympäristöjen hoidossa, kunnostamisessa ja ennallistamisessa, on ollut suosittu ja saanut hyvän vastaanoton. Kuntahelmi tulee uudelleen hakuun ja kuntien ohella myös järjestöille tulee mahdollisuus hakea Helmi-rahoitusta.

Luonnonsuojelulain päivitys on yksi tämän hallituskauden isoista lakipaketeista. Se on nyt ollut lausunnoilla. Lausuntoja tuli yli 200. Lausuntopalautetta käsitellään ja lakiesitystä viimeistellään. Tavoitteena on saada esitys eduskuntaan heti vuodenvaihteen jälkeen.

Maankäyttö- ja rakennuslaki, joka nimettiin kaavoitus- ja rakentamislaki, lähti 27.9. lausunnoille. Ministeri kannustaa antamaan lausuntoja.

Lausunnoille on lähtenyt myös luonnon virkistyskäyttöstrategia, johon myös toivotaan lausuntoja. Kuntien roolia virkistyskäytössä on merkittävä ja monissa uusissa valtuustoissa lähiluonnon ja virkistyskäytön merkitys korostuukin.

Pölyttäjätö etenee ja kahta metsien pölyttäjien elinolosuhteita käsittelevää hanketta rahoitetaan. Teema on merkittävä myös Euroopassa.

Myös Mikkonen toi esiin EU:n metsäsasioita todeten metsästrategiassa olevan paljon hyvää ja kannatettavaa, kuten esimerkiksi tiedonkeruu. Hän korosti myös Suomen laajan metsäosaamisen tärkeyttä ja totesi luonnon läheisemmän metsänhoidon kehittämisessä olevan paljon hyvää. Tarvitaan selkeitä tietoon perustuvia kriteeristöjä. Vapaaehtoisuus on järkevää ja sen sallimisen kautta on myös mahdollista erottautua. Suomessa halutaan kuulla vielä lisää uudesta sertifikaatista, jossa on paljon mahdollisuuksia metsänomistajille.

LULUCF-sääntely on menossa Suomen tavoittelemaan suuntaan. Suomen tavoitetta ei ole vaikea saavuttaa. Taakanjakosektorilla Suomelta vaadittu päästövähennys on haastava, joten joustoja olisi tärkeä voida hyödyntää.

Ministerien katsauksien jälkeen metsäneuvoston jäsenistö kommentoi ja nosti esiin muita ajankohtaisasioita. Keskeisenä nousi esiin huoli monista EU-aloitteista ja linjauksista ja niiden vaikutuksista metsäsektoriin. Kaivattiin selkeitä kantoja nopeasti, jotta voidaan tehdä vaikuttamistyötä valtiotasolla. Muistutettiin, että EU:n metsästrategia sekä biodiversiteettistrategia ovat komission tiedonantoja, eivät vielä lakiehdotuksia tai jäsenmaita sitovia. Strategian muotoilut ohjaavat EU:n säädösvalmistelua, mistä tulevat mahdolliset vaikutukset metsätalouteen. Todettiin, ettei metsästrategia määrittele valtioiden toimia ja että se on siksi riippuvainen muiden sektoreiden strategioista.

Pidettiin LULUCF-tavoitetta kunnianhimoisena. Myös hiilinielumarkkinoiden kehittyminen puhututti. Kaivattiin tasapainoista analyysiä ja kokonaisvaikutusten arviointia. Oltiin huolissaan sosiaalisen ulottuvuuden pienestä painoarvosta edistämistyössä. Pidettiin metsästrategiaa myös varsin tasapainoisena. Pidettiin hyvänä, että metsäekosysteemi on strategian ytimessä ja että taloudellinen kestävyyskin nähdään ekosysteemin kestävyuden kautta. Nähtiin taksonomian periaate välttää haitallisia vaikutuksia tärkeänä. Hyvin pienipiirteistä sääntelypakettia pidettiin haastavana. Taksonomia tulisi ohjata kohti ympäristövaikutusarviointia.

Kiiteltiin tärkeää ilmatorahoitusta ja Hiilestä kiinni -toimenpiteitä. Toivottiin, että metsitystuki voisi jatkua myös vuoden 2023 jälkeen. Kannettiin huolta hyvästä lainvalmistelusta ja työryhmyöskentelystä.

Keskustelukentän kautta tuotiin myös esiin, että METSO-ohjelmassa rahoitettavat pölyttäjähankkeet ovat MMM:n rahoituksella tehtäviä valtakunnallisia luonnonhoidon kehittämishankkeita. Samoin tuotiin esiin, että Suomessa on jo käytössä monia talousmetsien monimuotoisuustoimia, joiden tulisi olla osa tätä ns. luonnonläheisen metsänhoidon käsitettä. Näitä toimenpiteitä on kuvattu metsän- ja luonnonhoidon suosituksissa. Nämä toimenpiteet ovat sellaisia, joiden myönteisistä vaikutuksista metsäluonnon monimuotoisuuteen tutkijat ovat olleet yksimielisiä.

Pidettiin haasteellisena sitä, että EU-prosesseissa ja -keskustelussa metsät erotetaan puutuotteiden arvoketjuista. Tämä on johtanut Suomen ja muiden metsäisten maiden kannalta ongelmalliseen tilanteeseen, joka vaikeuttaa metsäbio- ja kiertotalouden ilmasto- yms. hyötyjen ja mahdollisuuksien maksimoimista. Kokonaisuus on pirstoutunut.

Puheenjohtaja päätti keskustelun ja summasi, että vielä on paljon työtä suomalaisen ja ruotsalaisen kestävyysajattelun avaamisessa muille. Puheenjohtaja ei pitänyt järkevänä luoda uutta sertifikaattia tai tuoda pienille metsätiloille uusia vaatimuksia. Hän painotti tavoitteiden saavuttamisessa kokonaiskestävyuden keskeistä roolia. Myös ministeri Mikkonen kiitti keskustelusta. Hän painotti, että tulee katsoa metsäsektorin kokonaisuutta, toki pitäen ekologista kestävyyttä pohjana, jotta voimme hyödyntää uusiutuvia luonnonvaroja.

4. Teema-aihe: Tarkentuva metsä- ja luontotieto

Kuultiin esitykset, keskusteltiin niistä ja merkittiin ne tiedoksi.

- Tieto tukemaan päätöksentekoa, Niina Riissanen, maa- ja metsätalousministeriö (liite 2)
 - Metsä- ja luontotiedon kehittäminen, Jorma Jyrkilä, Suomen metsäkeskus (liite 3)
 - Suomen ekosysteemiobservatorio FEO – katse metsiin, Peter Kullberg, Syke (liite 4)
- Kertoi, mikä on FEO ja miten FEO liittyy metsätietoon.

- Mitä on tulevaisuuden metsätieto ja mitä se mahdollistaa? Mikko Vastaranta, Itä-Suomen yliopisto (liite 5)

Esitysten jälkeen käydyssä keskustelussa tuotiin esiin resursointikysymyksiä ja kysyttiin työnjaon toimivuutta. Todettiin kaivattavan yhdenmukaista terminologiaa, mutta tarvittavan myös joustavuutta ja ymmärrystä. Ei pidetty hyvänä kangistua ammattitermeihin. Kaivattiin kokonaiskuvan muodostamisen avuksi myös määritelmää käsitteelle ”metsätieto”; onko se kaikkea metsiin ja metsäsuhteisiin liittyvää tietoa, menneisyyttä ja tulevaa? Leena Paaskoski Lustosta pyysi lähettämään hänelle näkemyksiä ja tietoa tästä. Tuotiin ilmi, että MMM/Luonnonvaraosasto on käynnistänyt luonnonvaratiedon kokonaisarkkitehtuurin kuvaamisen ja tavoitetilan määrittelyn, jossa tukena on yhteistyöryhmä, jossa edustajat: MMM, elyt, Luke, MML, MH, SMK, Riistakeskus, Ruokavirasto ja Syke. Yhteistyöryhmän tehtävänä on tunnistaa ja määritellä ne luonnonvaratalouden digiekosysteemit, joissa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on keskeinen ja/tai koordinoiva rooli ja ne ekosysteemit, joihin osallistutaan muussa roolissa.

Nähtiin tietokysymyksessä Suomen vahvuudeksi hallinnonalojen ja toimialojen vahva yhteistyö. Todettiin, että paikkatiedon kehittämisen suunnittelussa ja toimenpiteiden toteutuksessa on äärimmäisen tärkeää, että tiedon käyttäjiä ja tiedon tuottajia osallistetaan aktiivisesti ja jo varhaisessa vaiheessa. Oli kyse sitten metsävaratiedosta, luontotiedosta tai muusta.

Tuotiin ilmi, että maaperäseurannat eivät ole samalla tasolla kuin ekosysteemien maanpäällisten ominaisuuksien ja prosessien seurannat. Yksi syy on se, että EU:lla ei ole maaperää koskevaa ohjausta, sen kehittäminen on ollut pitkään pysähdyksissä. Tutkimuslaitoksilla on kuitenkin maaperän ominaisuuksien seuranta mukana muissa seurannoissa ja yliopistoilla myös laajaa maaperäprosessien tutkimusta varsinkin ilmastonmuutokseen ja kasvihuonekaasuihin liittyen. Toisaalta toivottiin erityisesti omaa työtä tutkimuslaitoksissamme ja yliopistoissamme yhteistyössä tiedon käyttäjien kanssa eikä EU:n ohjausta maaperätietoon. Keskustelu jatkui painottamalla haastavan maaperätutkimuksen vaativan resurssija. EU-tason ohjaus vaatii jäsenmaita satsaamaan tutkimukseen, mikä tietenkin edistäisi maaperätutkimuksen rahoitusta. Todettiin, että nykyistä kattavampi maaperätieto on tärkeä ja sen tuottamisen pitää olla kansallisissakin intresseissä ilman EU:n ohjaustakin.

Todettiin, että ihmislähtöinen tarkastelu on keskeistä sosiaalisen kestävyuden kannalta. Samoin todettiin, että digitalisaatio on tärkeä keino varmistaa metsien kestävää hoitoa ja käyttöä. Samalla parannetaan suomalaisen metsäalan kilpailukykyä ja tuottavuutta. Puheenjohtaja pyysi lähettämään kommentteja ja totesi, että asiaan voidaan palata. Kiittäen esityksistä, keskustelusta ja edelläkävijyydestä ministeri päätti keskustelun.

5. Muut asiat

Ministeri Leppä kiitti työuraansa päättävää metsäneuvos Marja Kokkosta valtavasta ja sitoutuneesta työstä metsäklusterin eteen. Marja Kokkonen kertoi vuonna 1999 alkaneesta metsäneuvosto- ja metsäohjelmatyöstään eli Suomen tärkeimmän luonnonvara- eteen tehtävästä yhteistyöstä. Hän toivoi, että kun uutta metsästrategiaa tehdään, jatkuu yhteensovitustyö rakentavana. Marja pahoitteli, ettei syksyllä päästy metsäneuvoston retkeilylle ja tapaamaan siellä kasvokkain. Hän kiitti metsäneuvostoa ja toivotti menestystä ja hyvää elämää. Puheenjohtaja kutusi Marjan metsäneuvoston seuraavalle retkeilylle.

6. Tiedoksi

Merkittiin tiedoksi alueellisten metsäohjelmien (AMO) tilannekatsaus, Suomen metsäkeskus (liite 6).

7. Seuraava kokous

Seuraava metsäneuvoston kokous pidetään pe 10.12. klo 10.30–12.30.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.10.